

FELIKS RÓŻYCKI
1887–1981

Feliks Różycki urodził się 20 listopada 1887 r. w Radzanowie w województwie płockim. Do szkoły średniej uczęszczał w Płocku i Warszawie, a ukończył ją w 1907 r. Od lat młodości interesował się geologią i geografiami, toteż został nauczycielem tych przedmiotów w czasie powstawania polskich szkół przed I wojną światową.

Gdy w 1917 r. na Uniwersytecie Warszawskim rozpoczęły się wykłady, jako jeden z dwu pierwszych słuchaczy na studia geologiczne u profesora Jana Lewińskiego zgłosił się Feliks Różycki. Miał on wówczas wieloletnie doświadczenie pedagogiczne i jak odnotowano w księdze pamiątkowej 50-lecia geologii na Uniwersytecie Warszawskim (1968) „był F. Różycki człowiekiem mającym ponad 30 lat życia, a pragnącym uzupełnić swoje wykształcenie”.

W 1923 r. F. Różycki na posiedzeniu naukowym w Państwowym Instytucie Geologicznym przedstawił i przedyskutował wyniki swych badań nad stratygrafią wapienia muszlowego w Zagłębiu Dąbrowskim. W rok później w sprawozdaniach PIG opublikowano tę pracę jako rozprawę doktorską. Jest to monografia o 65 stronach druku, ilustrowana mapą geologiczną tego regionu w skali 1:150 000 oraz tablicą stratygraficzną z załączeniem wykazu skamieniałości oznaczonych przez autora. Publikacja ta była wielokrotnie cytowana przez następne pokole-

nia geologów. O dobrej znajomości utworów triasu Zagłębia Dąbrowskiego oraz umiejętności bystrej obserwacji świadczy między innymi fakt, że w czasie wycieczki Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w 1949 r. w odsłonięciu na stoku skałki koło Bołęcina dr F. Różycki znalazł w ciągu kilku minut szereg charakterystycznych skamieniałości, a pośród nich *Encrinus lilliformis*, co dość dobrze datuje wiek warstw diploporowych tej charakterystycznej skałki (S. Siedlecki, 1952).

W okresie międzywojennym po kilku latach badań utworów triasu, dr F. Różycki zainteresowania swoje skierował na okolice Warszawy, gdzie jako nauczyciel szkół średnich organizował wycieczki ze swymi uczniami. Z tego czasu pochodzi między innymi artykuł o budowie brzegu Wisły pod Warszawą (1929) oraz Przewodnik dla wycieczek geograficzno-przyrodniczych pt. Bielany pod Warszawą, opracowany wspólnie z R. Kobendzą i T. Paszkiewiczem.

Jako jeden z wybitnych nauczycieli dr F. Różycki z ramienia Ministerstwa Oświaty i Wyznań Religijnych brał udział w konferencjach dydaktycznych w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Niemczech (1928), gdzie prowadził kurs informacyjno-naukowy dla geografów i geologów. Delegowano go również na 4 miesięczny staż do Stanów Zjednoczonych w celu zapoznania się z organizacją szkolnictwa w USA. Przez 12 lat w okresie międzywojennym był konsultantem M.O.iW.R. w zakresie programów i podręczników szkolnych.

Wybuch II wojny światowej przerwał twórczy okres życia F. Różyckiego. Nie objęty mobilizacją powszechną, jednak jako oficer rezerwy zgłosił się na apel prezydenta S. Starzyńskiego do organizacji batalionów ochotniczych. Wkrótce jako jeden z dowódców w IV baonie robotniczym walczył przy boku regularnych kompanii 40 pp „Dzieci Lwowskich” w pierwszej linii obrony Woli. Po wkroczeniu hitlerowców natychmiast został aresztowany i tylko dzięki przypadkowi po 2 tygodniach wydostał się z Pawiaka. W czasie okupacji F. Różycki pracował w szkolnictwie zawodowym, a równocześnie w tajnych kompletach nauczania.

Powojenny okres działalności dr F. Różyckiego związany jest z Łodzią, gdzie zamieszkał w początku 1945 r. Wkrótce zaproszono go do organizacji wydziału matematyczno-przyrodniczego Uniwersytetu Łódzkiego i powierzono funkcję zastępcy profesora w Zakładzie Geologii. Był również organizatorem Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi, gdzie wykładał geologię do czasu przejścia na emeryturę. Starając się podnieść poziom wiedzy nauczycieli geografii opracował na zlecenie Ministerstwa Oświaty skrypty dla studium zaocznego: „Geologia dynamiczna” (1950) i „Geologia historyczna” (1953).

Dr F. Różycki współpracując z wieloma przedsiębiorstwami budowlanymi w regionie łódzkim w zakresie lokalizacji obiektów przemysłowych i komunalnych zgromadził bardzo obszerne materiały geologiczne. Umożliwiły one Instytutowi Geologicznemu opublikowanie pokażnej objętości 4 tomów „Materiałów Archiwum Wierceń” (1959 i 1965). Był współautorem 2 map geologicznych. Pierwsza z nich to arkusz „Łódź” przeglądowej mapy geologicznej Polski w skali 1:300 000 wydanie B (1955), a druga – arkusz „Łódź Zachód” szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1:50 000 (1962).

Mimo dość podeszłego wieku dr F. Różycki prowadził przez cały czas badania terenowe utworów czwartorzędowych okolic Łodzi i stale zbierał nowe obserwacje. Już w pierwszych latach po okupacji podjął dyskusyjny problem wieku osadów z *Paludina diluviana*. Opublikował na ten temat 2 artykuły w Spraw. Łódz. T. N. (1947) i w Biuletynie PIG (1952).

W ostatnim 20-leciu ukazało się kilka interesujących artykułów dr F. Różyckiego, z których dwa ogłoszone zostały w Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Jeden z nich dotyczy lessów kopalnych i utworów lessopodobnych na Wyżynie Łódzkiej (1961), drugi natomiast jest próbą rozpoznania pozycji stratygraficznej glin zwałowych na podstawie analizy granulometrycznej (1968). Dr F. Różycki publikował także w Przeglądzie Geologicznym. Jego ostatnia praca pt. „Plejstocenska flora kopalna na obszarze Łodzi (Polesie)” ukazała się w 10 numerze tego czasopisma w 1979 r.

Dr Feliks Różycki był człowiekiem wyjątkowo pracowitym i wytrwałym, o dużym zaangażowaniu w pracę społeczną. W ostatnich jeszcze latach swego życia, mając już ponad 90 lat, porządkował notatki z dawniejszych badań i część z nich zdążył przekazać do publikacji. W ciągu wielu lat uczestniczył w pracach kilku towarzystw naukowych i społecznych. Wyróżniono Go Honorową Odznaką za walkę o szkołę polską, Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Honorową Odznaką m. Łodzi i innymi. Dr Feliks Różycki zmarł w Łodzi 10 stycznia 1981 r.

Edward Rühle

SUMMARY

Feliks Różycki was born on 20 November 1887 in Radzanów, Płock district. He was graduated in geology at the Warsaw University in 1923 and got the D.Sc. degree on the ground of the thesis on stratigraphy of Muschelkalk in the Zagłębie Dąbrowskie basin.

In the interwar period F. Różycki was an expert on programmes and handbooks of the Ministry of Education. During the Nazi occupation he participated in secret teaching. After the war, F. Różycki actively participated in the organization of the Mathematical and Natural Faculty of the University and higher Pedagogical School in Łódź, being the author of manuals of physical and historical geology. Besides, he elaborated numerous geological documentations for industrial and common building industry. Różycki was coauthor of 4 volumes of borehole documentations and of several geological maps of the Łódź district. He published several papers on Pleistocene deposits as well as of loesses and loess-like sediments of the Łódź Upland.

F. Różycki's scientific, pedagogic and organization activity was highly appreciated by giving him several awards. His death on 10 January 1981 was a painful loss to Polish geology.

translated by W. Narębski